

ПРОПОЗИЦІЇ ПО ВДОСКОНАЛЕННЮ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Корнійчук Олександр Петрович

*кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу
демографічного моделювання та прогнозування,
Інститут демографії та досліджень якості життя імені Михайла
Птухи Національної академії наук України*

Діяльність закладів системи охорони здоров'я в умовах воєнного стану потребує посилення контролю насамперед за тими установами які неспроможні забезпечити належну якість медичних послуг. Висока чутливість медичного персоналу до ринкових механізмів, які дозволяють отримувати максимальний прибуток від окремих наданих послуг, помітно здорожує вартість звернення населення. Ключовою вимогою до підбору і переатестації керівників, управлінського і медичного персоналу має стати наявність спроможності відстоювати професійну гідність і доброчесність в умовах наростаючих спокус, обміну цих чеснот на надприбутки. Це вимагає запровадження загальноукраїнського рейтингу доброчесності працівників системи охорони здоров'я. Зазначене дозволить помітно зменшити обсяг ризиків для пацієнтів медичного персоналу та мінімізувати конфлікти інтересів [1].

З метою підвищення ефективності системи охорони здоров'я та зниження рівня смертності в умовах воєнного стану уряду України доцільно:

– привести діяльність Національної служби здоров'я України (НСЗУ) до потреб воєнного стану. Це має передбачати фінансове стимулювання сімейних лікарів, терапевтів, педіатрів до ініціативних дій по охопленню договорами через НСЗУ ту частку населення, яка знаходиться поза сферою правових та медичних відносин із зазначеною категорією лікарів (близько 15% населення не уклало угоду з лікарями через НСЗУ) [2]. Системне проведення соціальними і медичними працівниками в кожній громаді встановлення електронних відносин з кожними мешканцем який став біженцем чи ВПО стосовно своєчасності медичної і соціальної допомоги. Насамперед це стосується пацієнтів із хронічними хворобами та які несуть загрозу життю, а також осіб які опинились в скрутному становищі. При потребі організувати взаємодію із структурами влади які спроможні надати допомогу;

– удосконалити електронне спілкування НСЗУ з населенням та юридичними особами згідно вимог військового стану. Так, за запитом «населення» до «електронної картки надання первинної медичної допомоги» відповідна сторінка на сайті НСЗУ не існує. Це ж стосується сторінки НСЗУ у Facebook, де відсутня вкрай необхідна інформація для сімейних лікарів та пацієнтів в умовах військового стану. Аналогічна фрагментарна інформація викладається на сайті МОЗ. Так, у рубриці «Військовий стан» розкрито лише порядок дій населення по отриманню медичної допомоги, яке вимушено перемістилось за кордон [3]. Крім того, на сайті Центру громадського здоров'я для умов військового стану викладено лише порядок отримання медичної допомоги при захворюваності на ВІЛ – СНІД та туберкульоз [4];

– сприяти МОЗ у створенні (удосконаленні) інформаційних повідомлень на телебаченні, в додатку «ДІЯ», на сайтах МОЗ, Центру громадського здоров'я та НСЗУ згідно їх спеціалізації з рубриками «Здоров'я населення в умовах військового стану»:

- дії медичних працівників та населення в зоні бойових дій;
- дії населення на окупованих територіях в умовах широкомасштабної війни;
- дії населення по збереженню здоров'я населення, в тому числі внутрішньо переміщених осіб на контрольованих українською владою територіях;
- дії по збереженню здоров'я в умовах перебування біженців за кордоном по країнам світу (США, Канада, ЄС та ін.);
- розкрити на вищезазначених сайтах, ЗМІ, як офіційних так і опозиційних, порядок надання самодопомоги та контактних телефонів по зверненню до екстрених служб у випадку отримання кульових поранень, бойових травм, кровотеч, знаходження під завалами та ін.

Обов'язковим є розкриття номерів телефонів гарячих ліній МОЗ України, департаментів охорони здоров'я областей, консульських служб України за кордоном щодо порядку дій зазначених категорій осіб. Необхідно також розкриття інформації щодо порядку звернень для отримання інформації щодо того чи іншого сімейного лікаря, терапевта та педіатра для отримання допомоги або укладання угоди через Національну службу здоров'я України.

Ключовою умовою зменшення смертності населення є своєчасне і повне його інформування владою щодо потреби завчасної евакуації з вірогідних місць бойових дій.

Головне – забезпечити систему охорони здоров'я від механізмів відступів від правил в обмін на виборчі внески [5, с.40]. Медичний персонал, як і працівники інших галузей економіки потребують створення умов для дистанційної роботи людей в умовах воєнного стану та створення щоденної атмосфери поваги і підтримки за якісне виконання

своїх обов'язків. Система охорони здоров'я України потребує щоденного мотивування медичного персоналу до вдосконалення навичок на основі розкриття історії успіху.

Населення України, як і решта людства, наражається на більші ризики, які необхідно зменшувати. Існує потреба у пристосуванні до щоразу більшої нестабільності. Це має базуватись на усвідомленні ризику, щепленню суспільства стійкості і здатності реагувати на небезпеку. Необхідне створення антикрихких систем, які мають перевершувати стійкі системи [5, с. 29]. Має бути пакет дієвого розв'язання ситуації, навчання запобігання інфікуванню, допомога постраждалим, захист місць масового скупчення населення, створення служб захисту. Щоб не допустити переростання спалахів захворювання на пандемію насамперед в умовах війни, необхідний комплекс заходів по впливу на природу явища, що обумовлюють появу захворюваності. «Вирівняти траєкторію» дозволить якісна підготовка населення та своєчасні і ефективні дії. Актуальним є підтримання стійких і міцних систем охорони здоров'я, які повинні мати здатність підтримувати належні контакти на регіональному і міжнародному рівнях, які дозволять збагачуватись досвідом.

Відкрита і конкурентоспроможна економіка охорони здоров'я, яка працює як на національному, так і на глобальному рівні, має спиратись на розвиток комунальної і приватної медицини. При цьому медичний персонал в умовах воєнного стану має бути захищений урядом і працювати в умовах швидкого працевлаштування та звільнення за спрощеними процедурами.

Список використаних джерел:

1. Zakaria F. The future of freedom: illiberal democracy at home and abroad (Revised Edition). WW Norton & company. 2007
2. Декларацію з сімейними лікарями уклали 29 мільйонів українців. Скалецька. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/03/2/7242184/> (дата звернення: 10.05.2026).
3. Медична допомога вимушеним переселенцям за кордоном. URL: <https://moz.gov.ua/medichna-dopomoga-vimushenim-pereselencjam-zakordonom> (дата звернення: 10.05.2026).
4. Центр Громадського здоров'я України. URL: <https://phc.org.ua/> (дата звернення: 10.05.2026).
5. Закарія Ф. Десять уроків для світу після пандемії / пер. з англ. Анна Марковська та Орина Ємельянова. Київ : Наш Формат, 2021. 264 с.